

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich
Irena LIPOWICZ

Warszawa,

1. 11. 2012

RPO-550137-II-702/07/MM

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Pan
Jarosław Gowin
Minister Sprawiedliwości
Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

W myśl art. 116 § 1 pkt 2 kodeksu karnego wykonawczego [k.k.w.] skazany ma obowiązek przestrzegania higieny osobistej i czystości pomieszczeń, w których przebywa. Ten obowiązek artykułuje również w stosunku do skazanych § 30 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno - porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. Nr 152, poz. 1493) i w stosunku do tymczasowo aresztowanych § 32 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno - porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania (Dz. U. Nr 152, poz. 1494) w brzmieniu: skazany/tymczasowo aresztowany jest obowiązany utrzymywać należyłą czystość osobistą i dbać o schludny wygląd.

Administracja jednostek penitencjarnych zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U. Nr 186, poz. 1820) [dalej rozporządzenie] wydaje osadzonym odzież, bieliznę, obuwie, pościel, środki higieny, konserwacji oraz sprzęt stołowy, a normy należności tych przedmiotów określa załącznik nr 1 do rozporządzenia (§ 1 ust. 2 rozporządzenia).

W oparciu o treść skarg oraz ustalenia z wizytacji jednostek penitencjarnych zauważam potrzebę nowelizacji ww. rozporządzenia poprzez dodanie w załączniku Nr 1 Zestaw 1/H do listy środków higienicznych wydawanych osadzonym szamponu do włosów,

który nie jest obecnie ujęty wśród artykułów higieny osobistej (Środki higieny dla osób osadzonych) oraz poprzez zmianę ilości środków higienicznych wydawanych obecnie w oparciu o załącznik Nr 1 do rozporządzenia - Zestaw I/H. W mojej ocenie ilość tych środków wydawanych osadzonemu raz w miesiącu jest niewystarczająca, przynajmniej w odniesieniu do dwóch z nich, tj. nożyka do golenia (1 szt.) i papieru toaletowego (1 rolka).

Oprócz obowiązku przestrzegania higieny osobistej, jaki na osadzonego nakłada kodeks karny wykonawczy, trzeba również wskazać na prawo skazanego określone w przepisie art. 102 pkt 1 k.k.w., który stanowi, iż skazany ma prawo do odpowiedniego ze względu na zachowanie zdrowia wyżywienia, odzieży, warunków bytowych, pomieszczeń oraz świadczeń zdrowotnych i odpowiednich warunków higieny. Pragnę zauważyć, iż nie znajduję uzasadnienia dla niewydawania osadzonemu szamponu do włosów, który oprócz mydła jest podstawowym środkiem higieny osobistej.

Odnosząc się do kwestii przekazywanych osadzonemu nożyków do golenia, należy zauważyć, iż 1 szt. tego środka jest niewystarczająca dla wypełnienia obowiązku przestrzegania higieny osobistej. Jak pokazuje doświadczenie życiowe, ustalenia podczas wizytacji jednostek i treść skarg, maszynki do golenia wydawane osadzonemu wystarczają maksymalnie na cztero-pięciokrotne użycie, po czym nie nadają się do golenia. W trakcie badania spraw w Biurze RPO odnotowywano przypadki wymierzania kary dyscyplinarnej tym osadzonemu, którzy nieogoleni stawali do apelu porannego. Tymczasem obowiązku tego nie mogli spełnić z uwagi na utratę przez golarkę jej cech przydatności.

Problem małej ilości przekazywanego osadzonemu papieru toaletowego został dostrzeżony również przez Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu, który w sprawie Valašinas przeciwko Litwie (skarga nr 44558/98) wskazał, że brak wystarczającej ilości papieru toaletowego może sam w sobie stanowić kwestię do rozpatrzenia na tle art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (zob. § 104 wyroku z dnia 24 lipca 2001 r.).

W mojej ocenie rozporządzenie powinno również regulować kwestię wydawania osadzonemu środka do czyszczenia naczyń. Wskazany wyżej artykuł co prawda nie wchodzi w skład środków higieny osobistej, lecz jest niezbędny do należytego utrzymania czystości naczyń i sztućców, z których korzystają osadzeni w czasie posiłków. Trzeba zauważyć, iż

osadzeni, co do zasady, nie mają w celach mieszkalnych mieszkalnych ciepłej wody, zatem mycie tłustych naczyń i sztućców po posiłku w zimnej wodzie jest nieefektywne i uniemożliwia prawidłowe umycie tych przedmiotów.

Obowiązek zapewnienia osadzonym odpowiednich środków higieny osobistej wynika również z treści Europejskich Reguł Więziennych z 2006 r. Zgodnie z reg. 19.5 więźniowie mają obowiązek utrzymania ciała, ubrania oraz pomieszczeń przeznaczonych do spania w czystości i porządku. Reg. 19.6 stanowi, iż władze więzienne wyposażają w tym celu osadzonych w odpowiednie środki, w tym w przybory toaletowe i ogólne środki czystości i materiały. W tej mierze również warto wskazać na Reguły minimalne ONZ z 1955 r. dotyczące postępowania z więźniami, w myśl których od więźniów wymagać się będzie zachowania higieny osobistej i w tym celu zapewni się im wodę oraz takie przybory toaletowe, jakie będą niezbędne dla zachowania zdrowia i czystości (pkt 15). Z kolei w pkt 16 zaleca się, że aby więźniowie mogli utrzymać wygląd odpowiedni do zachowania godności osobistej, zapewnione zostaną środki niezbędne do właściwej pielęgnacji włosów i zarostu; mężczyźni będą mieć możliwość regularnego golenia się.

Wskazane obowiązki państwa wynikają również z generalnej zasady wykonywania kary pozbawienia wolności w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego oraz zakazujący niehumanitarnego albo poniżającego traktowania (art. 4 § 1 k.k.w.).

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 16 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r., Nr 14, poz. 147 ze zm.) zwracam się do Pana Ministra z prośbą o odniesienie się do przedstawionej przeze mnie propozycji nowelizacji rozporządzenia w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych.

Łukasz Wójcik

Janusz Jędrzejko